

Halide Edib Adivar

Vurun Kahpeye

Selim İleri'nin sonsözüyle

HALİDE EDİB ADIVAR
VURUN
KAHPEYE

Can Miras

© 2007, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Eski harflerle 1. basım: 1926

Latin harfleriyle 1. basım: 1943

Can Yayınları'nda 1. basım: 2007

24. basım: Nisan 2019, İstanbul

Bu kitabın 24. baskısı 5 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan

Editörler: Mehmet Kalpaklı - Gülbün Türkgeldi

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak, iç baskı ve cilt: Pasifik Ofset

Cihangir Mah. Baha İş Merkezi A Blok

Haramidere-İstanbul

Sertifika No: 12027

ISBN 978-975-07-2167-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750721670

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

HALİDE EDİB ADIVAR
VURUN
KAHPEYE

ROMAN

♥can

Halide Edib Adıvar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Ateşten Gömlek, 2007

Handan, 2007

Mor Salkımlı Ev, 2007

Sinekli Bakkal, 2007

Türk'ün Ateşle İmtihani, 2007

Son Eseri, 2008

Yolpalas Cinayeti, 2008

Tatarcık, 2009

*Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan
Tesirleri*, 2009

Âkile Hanım Sokağı, 2010

Kalp Ağrısı, 2010

Zeyno'nun Oğlu, 2010

Çaresaz, 2007

Sevda Sokağı Komedyası, 2011

Kerim Usta'nın Oğlu, 2012

Dağa Çıkan Kurt, 2014

Yeni Turan, 2014

Hindistan'a Dair, 2014

*Ateşten Gömlek (Günümüz
Türkçesiyle)*, 2014

*Vurun Kahpeye (Günümüz
Türkçesiyle)*, 2014

*Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan
Tesirleri II*, 2015

Döner Ayna, 2015

Sonsuz Panayır, 2016

Halka Doğru, 2017

Kenan Çobanları / Maske ve Ruh,
2018

HALİDE EDİB ADIVAR, 1882'de İstanbul'da doğdu. Üsküdar Amerikan Kız Koleji'nde okudu. 1908'de yazmaya başladığı kadın hakları hakkındaki yazılarından dolayı kimi kesimlerin düşmanlığını kazandı. 31 Mart Ayaklanması sırasında Mısır'a kaçmak zorunda kaldı. 1909'dan sonra öğretmenlik, müfettişlik yaptı. Balkan Savaşı yıllarında hastanelerde çalıştı. 1919'da Sultanahmet Meydanı'nda, İzmir'in işgalini protesto mitinginde tarihî bir konuşma yaptı. 1920'de Anadolu'ya geçerek Kurtuluş Savaşı'na katıldı. Onbaşı ve üstçavuş rütbeleri aldı. Savaşı izleyen yıllarda Cumhuriyet Halk Fırkası'yla fikir ayrılıklarına düştü. Bunun sonucunda 1917'de evlendiği ikinci eşi Adnan Adivar'la birlikte Türkiye'den ayrıldı. İlerleyen yıllarda konferanslar vermek üzere ABD'ye gitti, Mahatma Gandhi tarafından Hindistan'a çağrıldı. 1939'da İstanbul'a dönen Halide Edib, 1940'ta İstanbul Üniversitesi'nde İngiliz Filolojisi Kürsüsü başkanı oldu, 1950'de Demokrat Parti listesinden bağımsız milletvekili seçildi. 1954'te istifa ederek evine çekildi. 1964'te öldü.

İçindekiler

Sunuş	9
1. Aliye kasabaya geliyor	21
2. Aliye mektepte	29
3. Hacı Fettah Efendi ile Tosun Bey	41
4. Aliye'nin nişanlısı	59
5. Hacı Fettah Efendi Yunan karargâhında	73
6. Mevlit ve ferdası	82
7. Yunanlıların mutemedi	94
8. Şeytanın kızı	109
9. Kârbanı aşk ıssız bir beyabandan geçer	130
10. Fırtınadan evvel	158
11. Cephanenin atıldığı akşam	163
12. Vurun kahpeye	190
13. Tosun'un avdeti	204
<i>Vurun Kahpeye</i> : Birkaç izlenim	209
Kitabı yayına hazırlayanların yararlandığı kaynaklar	213

Sunuş

Vurun Kahpeye, 1923 yılında *Akşam* gazetesinde tefrika edilmiş, 1926'da ise eski harflerle basılmıştır. Kitabın Latin harfleriyle ilk baskısı 1943 yılında yapıldı. Halide Edib'in, bugüne dek üç kez filme aktarılan ve sadeleştirilerek defalarca basılan bu romanı Ulusal Kurtuluş Savaşı günlerinde, Anadolu'daki bir kasabada geçiyor. Romanda, düşman işgalini yaşayan Anadolu halkının Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı algılayışı hikâye edilir: bir yanda ulusal direnişin simgesi Kuvayı Milliye güçleri, öbür yanda geçmişin dinî taassubunu sürdüren bir sözde din adamı ve onun yandaşları... Romanın asli kişisi Aliye, İstanbul'dan taşraya gelmiş idealist bir öğretmendir. Olay, Aliye'nin kasabaya gelişinden sonra, onun çevresinde yaşanır. Yazar kendi görüşlerini, Aliye'nin dilinden söyler.

Halide Edib bu romanında, Milli Mücadele'den bir sahneyi yansıtmakla birlikte asıl, din karşısındaki tavrını ortaya koymaya çalışır. O, İslam dinine hümanist yanından yaklaşır. Din, insanların korktuğu, bu nedenle ikiyüzlülükle de olsa yücelttiği bir şey değildir. İslam'ı şöyle tanımlar Halide Edib: "Din, nurlar içinde nihayetsiz bir rahmetin, şefaatin tecellisiydi. Kundakta ümmeti için şefaet talep eden Peygamber'in asi ümmetine melce olan Büyük Muhammed'in dini idi."

Halide Edib'in bu kitabı hakkında, yazarı İslam karşıtı olarak gösteren birkaç yazı yayımlandı. Oysa Halide Edib, dine değil, dinin taassubuna, karanlık ve korkutucu yüzüne karşıydı.

Romanın Can Yayınları'ndaki bu ilk baskısı, Halide Edib Adıvar'ın bizzat, 1926'da yayımlanan eski harfli ilk baskısının

üzerinde yaptığı düzeltme, ekleme ve çıkartmalar göz önüne alınarak hazırlandı. Bu değiştirmelere birkaç örnek vermek istiyoruz:

1926 baskısında:

“... birdenbire hâsıl olan burüdeti”

Halide Edib’in düzeltmesiyle:

“... birdenbire hâsıl olan soęukluk”

1926 baskısında:

“... harabiyet sahaları, bu kadar evladının gölgesi altında öldüğü güzel bayrak”

Halide Edib’in düzeltmesiyle:

“... harabiyet sahaları, gölgesi altında bu kadar vatan evladı ölen güzel bayrak”

1926 baskısında:

“... Bu belki bir halâsıdı.”

Halide Edib’in düzeltmesiyle:

“... Bu belki bir kurtuluřtu.”

Hazırladığımız bu edisyonda, 1926 baskısı üzerinde yazarın kendisinin yaptığı birtakım sadeleştirme ve değişiklikler dışında bir düzeltme yapılmadı. Bugünün okuru için eski olan sözcükler dipnotlarla açıklandı.

MEHMET KALPAKLI

1

Aliye kasabaya geliyor

“Toprağınız toprağım, eviniz evim; burası için, bu diyarın çocukları için bir ana, bir ışık olacağım ve hiçbir şeyden korkmayacağım; vallahi ve billâhi!”

Aliye kasabaya muallime¹ olarak geldi. Yüzü, henüz açılmayan bir gül goncasının mahcup² kırmızılığını, çekingen güzelliğini taşıyordu. Pembe, ince yüzü üstünde iki kocaman menekşe gibi siyah kirpikli gözleri, küçük bir çocuk burnu, yüzünün bütün bu mütereddit³ ve cazip⁴ inceliğiyle tezat yapan bir nar çiçeği goncası gibi garip bir ağzı vardı. Biraz yumuşak ve kıvrırcık siyah saçları, itina⁵ ile örttüğü sıkı, siyah baş örtüsünün altından şakaklarına, ensesine boşanıyor, yanaklarına, boynuna dökülüyordu.

Aliye, rakik gözlü⁶, enli omuzlu, Yemen’den Kafkas’a, Kafkas’tan Suriye’ye geçmiş ve kaybolmuş kahraman,

1. Bayan öğretmen.
2. Utangaç, sıkılğan.
3. Çekingen, kararsız.
4. Çekici, ilgi uyandıran.
5. Özenle.
6. Sevecen bakışlı.

fakat isimsiz ve talihsiz bir yüzbaşı ile dal gibi narin, zavallı ve hassas Fatihli bir verem kadının çocuğu idi. Asker babası ona henüz inkişaf etmeyen¹ derunî kudretini²; verem anası, veremlilerin ezeli³ ve marazî⁴ hassasiyetini vermişti. Anasını çok küçükken kaybetmiş ve bütün çocukluğu Dârülmualimat'ın⁵ tahta sıraları etrafında geçmişti. Bütün yetim kızlar gibi şifasız bir şefkat ve muhabbet⁶ ihtiyacı, yine bütün kimsesizler gibi her nazardan⁷ kendi ruhuna kaçan, gömülen çekingen ve sumut⁸ bir ruhu vardı. Annesi öldükten sonra babasının izini Kafkaslar'da kaybetti ve bütün sevmek ihtiyacını serhademe⁹ Güllü Kadın'ın ihtiyar ve tembel kedisine inhisar ettirdi¹⁰. Son senesinde asabi¹¹ ve ateşli bir genç muallimenin “Anadolu'da çalışınız” telkinini¹², herkesin bir moda diye sadece bahsedip münakaşa yürüttüğü bu fikri, ruhuna yakıcı ve müspet¹³ bir emel olarak yerleştirdi. Şahadetname¹⁴ alır almaz taşrada iş almak için Maarif'in¹⁵ koridorlarında dolaşmaya başladı. Fatih'te fakir ve ters,

1. Gelişmeyen.
2. İçten gelen gücünü.
3. Öncesiz.
4. Hastalık derecesinde.
5. Kız öğretmen okulu; İstanbul'da 1869 yılında kuruldu. Rüştüye ve âliye olmak üzere iki dereceli idi. Sonraları İstanbul dışındaki şehirlerde de bu tip okullar açıldı.
6. Sevgi.
7. Bakıştan.
8. Sessiz.
9. Başhademe.
10. Verdi, ayırdı.
11. Sinirli.
12. Aşağıladığı düşüncüyü.
13. Olumlu.
14. Diploma.
15. Milli Eğitim Müdürlüğü'nün.

ihhtiyar bir halanın evinde oturuyordu. Basit bir yağmur-
luk içinde dalgalanan ince vücudunun, siyah baş örtüsü
içinde hassas bir çiçek gibi açılan güzel başının davet et-
tiği, cezbettiği¹ ilan-ı aşklar² ve takipler onu alakasız bı-
raktı. Maarif'in koridorlarında iş bekleyen yorgun ve
meyus³ yüzlü muallimelerin taşra hizmetinden, vebadan
ürker gibi kaçan, İstanbul'da bir yer bulabilmek için her
zillite⁴ katlanan tavırlarına istihfafla⁵ baktı.

Nihayet hiçbir kimsenin gitmediği (...) kasabasının
münhal⁶ muallimliğini kendisine verdikleri zaman tek
ve eski bir sandıkla Haydarpaşa'dan trene bindi, gitti.

Sabah hayli erkendi; sandığını arabada bıraktı, Maa-
rif Dairesi'ne girdi. Odanın kapısında bir gözü kör, başı
beyaz paçavra ile sarılmış ihtiyar bir adam, sac bir man-
galda kömür yakıyor, bir ayağı kopuk hasır iskemleyi
aynı zamanda duvara dayayarak muvazene⁷ yaptırıp üs-
tüne oturmaya çalışıyordu. Yerde kabarmış kirlerin, üze-
ri sulanmış sıkça tesadüf edilen⁸, donmaya yüz tutmuş
tükürük ve balgamlara basmamak için ihtiyatla⁹ yürü-
mek lazım geliyordu; loş ve tavanı örümcekli bu Dai-
re'nin çok ağır, insanın içine çöken bir kokusu vardı.

— Maarif Müdürü Bey'i görmek istiyorum.

1. Kendine çektiği.
2. Sevgisini açıklamalar.
3. Umutsuz.
4. Alçalmaya, hor görülmeye.
5. Küçümsemeye.
6. Açık bulunan.
7. Denge.
8. Rastlanan.
9. Sakınarak.

Bu kokulu, biçare muhit¹ onun nazlı sesine sert bir perde ilave etmişti. İhtiyar hademe, Daire'ye gelen kadınları, kudretini izhar² için yegâne³ vesile telâkki ettiği⁴ halde Aliye'nin sesi onu sarstı:

- Zabah zabah Müdür Bey'i nereden bulacaan?
- Gelinceye kadar beklerim.

Hademe döndü, muhitle tezat yapan taze ve nermi⁵ hayal, onun köhne⁶ kalbinde karmakarışık hisler uyandırdı. Hiddetlenmek mi, azarlamak mı lazım, müşfik⁷ bir tavır almak mı lazım bilmiyordu. Gayri ihtiyari⁸ etrafına bakındı. Kendi de bilmeyerek oldukça yumuşak bir sesle:

- Burlarda nerede oturup bekleyecen?
- Ayakta beklerim.
- Bu iskemleye otuman mı?

Aliye hademedden gideceği mektep hakkında malûmat⁹ almaya çalıştı. Nehari¹⁰ idi; muallimeler ev tutup oturuyorlardı. Ev bulmak kabil¹¹ miydi? Hademe, tek çapaklı gözünü kısarak düşündü, genç kıza baktı, eşrafın oğulları, yeni Maarif Müdürü'nün evinden cuma günleri taşan dümbelek¹² seslerini, koltuğunun altında taşıdığı beyaz suyu, giden muallimenin macerasını düşündü.

1. Çevre.
2. Göstermek.
3. Tek.
4. Fırsat saydığı.
5. Yumuşak.
6. Yıpranmış.
7. Sevecen, şefkatli.
8. İstemeksizin, elinde olmayarak.
9. Bilgi
10. Yatısız, gündüzlü.
11. Mümkün.
12. Ağzına deri geçirilmiş, çanak biçiminde, darbukaya benzer bir çeşit çalgı.

Bunların hepsini unutmak için sordu:

— Ortalık İstanbul'da nasıl gidiyo?

Merdivenlerden hayli ters bir ses, biraz da iknaya¹ çalışır bir ısrarla diyordu ki:

— Siz o kadının namussuz olduğunu, ahalinin istemediğini mazbata etmeniz lazım.

Kalın ve hoş bir erkek sesi:

— Nasıl idek efendim, garının bir kötülüğünü gozumuzla gormedük. Bühtân² olma mı?

— Nasıl bühtân, ben gördüm ya! Muhasebecinin karşısında sabahlara kadar içip, şıkır şıkır oynadığını ben gördüm ya!

— Siz yazsanız daha bir tesiri olu...

— Olmaz. O, merkezde her şeyi benim üstüme atacak, Nazır'a şikâyet edecek. Siz bir mazbata yapmalısınız.

— Hele ben bir bizim eşrafa bir danışam baham.

O kadar dalmışlardı ki, sofada yanakları al al olmuş, biraz ürkmüş, biraz isyanla gözleri büyümüş Aliye'yi, ancak burun buruna gelince gördüler.

Maarif Müdürü'nün toparlak siyah sakalı, bulanık sünepe³ ve mürâi⁴ gözleri, hilekâr uzun yüzü altında iğrenç, ince dudaklı bir ağzı vardı. Yanındaki meclis-i idare azasından⁵, yerli Ömer Efendi, abani⁶ sarıklı, temiz yüzlü, kır sakallı, taşranın bazan insanın canını gören, görmüş geçirmiş, mahzun, siyah gözleriyle insana bakan bir siması vardı. İkisi de Aliye'yi görünce şaşırıldılar. Maarif

1. Kandırmaya.

2. Yalan, iftira

3. Sümsük.

4. İkiyüzlü.

5. İdare meclisi üyesinden.

6. İpekten, sarımtırak dallı nakışlarla işlenmiş bir tür beyaz kumaş.

Müdürü'nün bulanık gözleri daha bulandı, burnu uzadı, bütün yüzü daha hilekâr ve kibirle riyakâr¹ bir tevazuyu² karıştıran tavrını aldı, tehalükle:³

— Safa geldiniz hanım kızım; odaya buyurunuz da maksad-ı ziyaretinizi⁴ anlatınız, dedi.

Aliye kendine yavaş yavaş yaklaşan, nefesi ve yıpranmış, yağlı redingotu acayip kokan adamla kendi arasında kırık iskemleyi koymak arzusunu duyuyordu. Fakat cesur olmaya çalışan bir sesle:

— Ben İstanbul'dan gelen yeni muallimeyim, efendim. Nerede kalacağım, mektebim hakkında malûmat almaya geldim, dedi.

Maarif Müdürü, Aliye'yi odada müzakereye⁵ davet ettikçe o anlamamış gibi, işini ayakta, oracıkta halle çalışıyordu.

Müdür Bey'in tebessümü, kör hademenin garip sırtışı onda bir tehlike hissi, niçin olduğunu bilmeden siper alan manevî bir ruhiyat⁶ yapmıştı. Müdür ona mektepte yatıp kalkmayı teklif ettiği zaman Ömer Efendi oldukça endişeli:

— Eksük etek, nasıl oluu? Yanunda Gantarcıların Hüseyin'in evi de...

Müdür tehevvrle⁷ atıldı:

— Sizin ki taşra zihniyeti. Bu İstanbullu medenî hanımlar yalnız evde de yatar, ne zannediyorsunuz? Bu yaşta yapayalnız taşraya çıktıktan sonra...

1. İkiyüzlü.

2. Alçakgönüllülüğü.

3. Can atarak.

4. Gelişinizin nedenini.

5. Konuyla ilgili görüşmeye.

6. Görülmeyen bir ruh hâli yaratmıştı.

7. Öfkeyle.

Aliye, Kantarcıların bir tehlike olduğunu, Maarif Müdürü'nden olanca şiddetiyle öğrendiğini hissettiği için derhal Ömer Efendi'nin tarafına geçti.

— Buranın namuslu ve ihtiyar bir ailesi içinde bana bir oda bulmak kabil olur mu, dedi.

— Ben bizim evde bir danışam, belki bizim eve alırız.

— Ömer Efendi kendine işte kiracı da buldun.
Müdür Bey küçük bulanık gözlerini kırptı.

Bu sahneden Ömer Efendi, Gülsüm halaya bahse-derken gözleri yaşla doluyordu.

— Tasvir gibi¹ bir kız, bizim irahmetli Emine'yi andım, demişti. O irz düşmanı papaz zıfatlı Müdür gıza hemen goz attı. Gız öyle aslan yürekli ki...

Nihayet Gülsüm halayı ikna etti ve karı koca beraberce Daire'ye Aliye'yi getirmeye gittikleri zaman, gözleri ateş gibi yanıyor, dişleri sınımsıkı, kediden kaçan küçük bir fare gibi müdürün odasında bir köşeye sıkışmış buldular. Müdür bütün hile ve kuvvet ve kudretine rağmen öteki muallimelere oynadığı oyunu Aliye'ye derhal oynamayı münasip² görmemiş, bu defa ahaliden mazbata isteyecek bir vaziyete düşmeden emelini yerine getirmeye karar vermişti.

Gece ocağın karşısında yatan Aliye, Gülsüm halanın katı ellerini harikulâde yumuşak bir temasla saçlarında duyuyordu:

— Gızım, pambik gızım...

Odanın dışında Ömer Efendi ayakları ucuna basarak içeriye kuru incir dolu bir tabak uzatıyordu:

1. Resim gibi.

2. Uygun.

— Gülsüm, Aliye Hanım belki biraz yemiř yer.

Aliye sıcak bir kalp havasının kendini sardığını duydu, ince kollarını Gülsüm halanın baş örtüsüyle sarılı ihtiyar boynuna doladı. Ana kız gibi öpüştüler.

İki ihtiyarın kıymetli ve rahmetli Eminesi'nin yerini birdenbire doldurmuştu.

“Sabah ezanı okunurken, Aliye’nin yanında dalmış olanların üçü de uyandılar. Aliye hâlâ dalgın, hâlâ geçen korkunç saatlerin damarlarında tutuşturduğu humma; sarı, hasta yüzünde kızıl dalgalarla doluyordu. Üçü de gözlerini açınca Aliye’nin yanına gittiler, sevgili yüzüne baktılar. Kurumuş dudakları mütemadiyen kımıldanıyor, mütemadiyen siyah kirpiklerinin ipekten birer saçak gibi tamamladığı çürümüş gözkapakları titriyordu...”

Yetmiş aşkın yıl sonra **Vurun Kahpeye**, toplumların yükselişinde ve sancısında “eğitim”in önemini vurgulamasıyla yine gündemde. Eğitime kavuşmamış kişilerin gitgide vatan hainliğine, nihayet insan düşmanlığına yol alabileceklerini, bu tehlikeyi söylüyor.

SELİM İLERİ

Kaleme aldığı her metinle yeniden tartışılan Halide Edib’in bütün eserleri, gözden geçirilmiş baskılarıyla Can Yayınları’nda.

